

LUNDS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR PSYKOLOGI

***Barn med låtsaskompisar
- självbild och ensamhet
i åldrarna 8, 9 och 10 år***

Stephanie Sundén-Cullberg

C-uppsats i psykologi, VT 2009

Handledare: Eva Hoff

Barn med låtsaskompisar

- självbild och ensamhet hos 8-, 9- och 10-åringar

Stephanie Sundén-Cullberg

Abstrakt

Undersökningens syfte var att studera ensamhet och självbild hos barn med och utan låtsaskompis. Undersökningen genomfördes med frågeformulär till föräldrar och barn samt självskattningsformulär till barnen i åldrarna 8 till 10 år (n=77 varav 46 flickor och 31 pojkar). Resultatet visade att de med låtsaskompis hade något lägre total självbild och signifikant lägre självbild på delskalan "relationer till andra". För övrigt upplevde sig de med låtsaskompis sig själva som något mer ensamma och de var något oftare ensam barn än de som inte hade låtsaskompis men resultaten var inte signifikanta. Detta diskuteras i förhållande till tidigare forskning.

Introduktion

Inledning

En rad barnböcker har skildrat fenomenet låtsaskompis och många av oss kommer snabbt att tänka på boken med Alfons Åberg och hans låtsaskompis Mållgan. Alfons är ensam barn och Mållgan är en perfekt lekkamrat då han kommer och går när Alfons vill. Det är viktigt för Alfons att hans pappa behandlar Mållgan som en riktig vän (Bergström, 2009). I boken får vi ta del av Alfons och Mållgan förbjudna bus då de lånar pappas finaste pipa utan att fråga (Bergström).

Jag vill veta mer om fenomenet låtsaskompis. Dels undrar jag när barn har låtsaskompis? Fenomenet har visats sig ganska frekvent enligt Singer och Singer (1990) som genom sina forskningsstudier i USA visat att ett stort antal barn har låtsaskompisar mellan åldrarna 2-6 år. Hur ser det ut för barn i olika åldrar? Många av de studier som gjort har riktat in sig på barn i förskoleålder, men håller fenomenet i sig upp i skolålder?

Dels undrar jag varför? Är det en fråga om hur de ser på sig själva, beror det på hur deras självbild ser ut om de skaffar låtsaskompis? Kanske behöver de en låtsaskompis för att lära sig att se vem de själva är, för att utveckla sin identitet.

Är det för att de känner sig ensamma eller inte har någon att leka med? Fantasins värld kanske är en räddning för vissa. Kanske nallen med knappögonen blir en lekkamrat att fylla en längtan efter vänskap med eller som blir ett alibi för att våga pröva nya roller.

I vårt samhälle finns det bestämda könsroller och pojkar och flickor har ofta olika preferenser när det kommer till lekar och leksaker. Finns det könsskillnader när det kommer till låtsaskompisar? Det finns många frågor som skulle vara intressanta att få svar på när det gäller låtsaskompisar. Det har gjorts en del undersökningar om låtsaskompis men definitivt alldeles för få och ytterst få är genomförda i Sverige.

Kanske kan det vara så att man anser att fenomenet är för ”osäkert” att studera och att forskare därför inte väljer att lägga tid och energi på att undersöka det. Jag har inte själv haft låtsaskompis, vad jag kommer ihåg, och var därför inte speciellt insatt i ämnet. Men i samtal med andra i min ålder som jag hade innan min undersökning förstod jag att det inte var helt ovanligt. De som hade haft låtsaskompis kom ihåg namnet på dem och kunde också beskriva dem väldigt detaljerat. Detta öppnade upp ett intresse för mig och en förståelse för att de kan ha stor betydelse för barn. Det är ett intressant fenomen som med fler undersökningar kan ge oss större insikt om barns fantasivärld.

Begreppet låtsaskompis

Olika teoretiker har definierat låtsaskompis olika och detta har givetvis gett olika forskare olika resultat som vi kommer ta del av senare. Framför allt har det varit fråga om i fall gosedjur, dockor eller andra synliga objekt, som hanteras som en ”låtsaskompis”, ska inkluderas i definitionen. Svendsen (1934) använde i sin studie definitionen låtsaskompis som en osynlig kompis som nämns eller refereras till i konversationer eller som leks direkt med under en period, flera månader och har en känsla av verklighet för barnet. Svendsen inkluderar inte personifierade objekt, alltså. Det gör däremot Singer och Singer (1999). De inkluderar gosedjur, dockor eller andra objekt som av barnet antas ha verkliga mänskliga egenskaper och som hanterades som en vän eller lekkamrat. Det kunde däremot inte vara ett gosedjur som hanteras som ett typiskt gosedjur. Även Harris (2000) inkluderar personifierade objekt. Han menar att barnet kan skapa en karaktär som appliceras antingen på någon typ av rekvisita, till exempel en docka, eller en karaktär som inte appliceras på något objekt utan förblir osynlig. Vidare definierar Harris att låtsaskompisen ska upplevas ha ett eget liv och därmed kan påverka barnet och hennes/hans känslor. De kan t.ex. argumentera med dem. De reagerar på kompisen handlingar emotionellt som om de vore verkliga.

Jag använder mig av en definition som inkluderade även personifierade objekt. Oavsett om karaktären appliceras på ett synligt/osynligt objekt är det barnet som gör sina upplevelser hörda på ett eller annat sätt (Harris, 2000). Taylor (1999) argumenterar att det kan vara dumt att exkludera låtsaskompisar som är synliga objekt då lek med dessa inte skiljer sig

speciellt mycket från lek med osynliga när det handlar om grad av fantasi.

Angående tiden barnet ska ha haft låtsaskompis för att det ska räknas som en sådan nämner Svendsen (1934) en period på några månader. Harris (2000) poängterar också att låtsaskompisen ska vara någon/något som barnet leker med under en period, veckor eller månader. Taylor (1999) menar att dessa kan variera betydligt i längd. Vissa leks med regelbundet och i flera år, andra inte.

Förekomsten av Låtsaskompisar i olika åldrar

Som nämnt ovan har förekomsten av låtsaskompis i olika studier skiljt sig från varandra och detta kan dels bero på hur forskaren har definierat låtsaskompis. Det kan också bero på i vilken ålder barnen har varit som deltagit i undersökningen. De flesta studier pekar på frekvent förekomst av låtsaskompis i förskoleålder och det finns olika förklaringar som jag kommer ta upp nedan varför det kan vara så. Det finns även studier som visar frekvens av låtsaskompis i skolålder (Hoff, 2003; Pearson et al., 2001). Att barnen mer sällan skulle ha låtsaskompisar där än i förskoleålder kanske inte beror på att barnen slutat ha låtsaskompis snarare att de är mer hemliga vid högre ålder.

Enligt Harris (2000) har barn från början lärt sig grundläggande principer och kunskaper om hur världen fungerar, t.ex. att det inte finns osynliga människor. Men ibland kan de försvinna bort från den "verkliga" världen för en stund in till en fantasivärld. De är i fantasivärlden hela tiden medvetna om det "riktiga" men tillåts ändå här att leva ut sin fantasi och kreativitet och se bortom det verkliga. Fantasins värld kan hjälpa barn att hantera problem och rädslor (Taylor, 1999).

Vissa teorier pekar på att fenomenet framför allt existerar i förskoleålder och de flesta undersökningar behandlar förskolebarn och deras låtsaskompisar. Enligt teorier av Piaget (1951), om än gamla och något ifrågasatta, kommer barnen vid två års ålder in i den symboliska lekens fas som tonas ner runt sex års ålder. Förändringen vid sex års ålder beror på barnets kognitiva utveckling och leken övergår där till "lekar med regler" (Piaget). Singer och Singer (1999) antar att när barnen börja komma upp i 6, 7 års ålder börjar de tona ner, i alla fall de vis, sin låtsaslek och att detta främst beror på att de nu får mer ansvar på sig både från skolan och hemmet och att de då inte finns lika mycket utrymme för de påhittade krabaterna. Singer och Singer talar om att barns lek naturligt förändras eftersom bland annat deras logiska tänkande utvecklas och deras förmåga att koncentrera sig blir bättre, alltså att de byter låtsasleken mot andra saker. Studier som visat på låtsaskompisar bland förskolebarn är bland annat Taylors (1999) som visade att 42 av 152 barn (27%) i 3-4 års ålder hade

låtsaskompis. I en studie av Singer och Singer var det 65% av förskolebarnen som svarade ”Ja” på frågan om de hade låtsaskompis. Men det finns studier som visar på att låtsaskompisar existerar hos barn som är 6 år eller äldre. Marjorie Taylors studie (1999) avslöjar även att av 69 intervjuade 6-7-åringar som inte haft låtsaskompis fyra år tidigare hade 32 av dessa det nu. 81% av dessa var osynliga. I en studie av Hoff (2003) hade, där det var 26 sjuåringar som hade/hade haft låtsaskompis, 10 stycken haft det innan de började skolan. Elva av de 26 hade kvar samma när de börjat i skolan och 5 stycken hade skaffat en ny efter skolstarten. Dessutom en studie av Pearson et al. (2001) visade att 502 av 1795 barn mellan 5-12 år hade låtsaskompisar. 327 rapporterade att de hade haft men inte längre hade. Taylor (1999) poängterar att det finns en skillnad i barns och föräldrars rapporter om låtsaskompis och att diskrepansen ökar med åldern.

Låtsaskompisar är i större utsträckning hemliga när barnen kommer upp i högre åldrar och det kan bero på olika saker. Bland annat är många föräldrar mycket mer accepterande när det gäller låtsaskompis under förskoleåren. Hemlighetsmakeriet blir ofta större efter förskolan då föräldrarna kanske inte längre anser det passande. Barnen märker att beteendet inte är önskvärt från föräldrarnas sida. Att de vid 6, 7 års ålder tonar ner behöver inte betyda att låtsaskompisen försvinner. Snarare att den blir mer internaliserad, de uttrycker inte sin fantasi lika öppet längre utan håller den mer inom sig. Internaliseringen som sker har olika förklaringar förutom föräldrars påverkan. Bland annat påverkas barnets uttryck av låtsaskompis nu då deras logiska tänkande enligt Singer och Singer (1999) utvecklas mer. De menar även att låtsaskompisen i sin mest primitiva form försvinner i och med barnens mer och mer socialt influerade medvetande (Singer & Singer), att det kanske inte längre är acceptabelt att gå och prata med en osynlig person. Men ändå att processen att göra sina privata tankar till en person, oavsett om detta görs genom t.ex. en religiös person eller en föräldrarfigur, fortsätter i högre åldrar. Till och med vuxna kan rapportera fantasiupplevelser som har nära koppling till fenomenet låtsaskompis (Taylor, 1999). Det har också visat sig att fenomenet tar sig uttryck på andra sätt i högre åldrar. Seiffge-Krenke (1997) gjorde en studie som undersökte i hur hög grad låtsaskompisar skapades i dagböcker av ungdomar i åldrarna 12-17 år. Att fenomenet skapas i dagböcker kan anses som ett internaliserat alternativ. Resultaten visade att fenomenet existerade även här. Låtsaskompisen som speglades i ungdomarnas dagböcker användes som stöd under ungdomarnas identitetsutveckling. Det verkar alltså som att fenomenet håller i sig, för en del individer, även under skolåren. Fenomenet kan skapas senare under skolåren eller hålla i sig från barndomen, kanske ända upp i vuxenlivet (Taylor) fast ta sig uttryck på andra sätt. Det finns ett antal studier (Taylor,

1999; Singer & Singer, 1999 ;Hoff, 2003; Pearson et al. 2001) som visar på att många barn i förskoleåldern har låtsaskompis. Därför är det intressant att undersöka fenomenet närmare i skolåldern eftersom de flesta studier har gjorts på barn i förskoleålder.

Självbild och låtsaskompis

Självvärdering innebär hur barn ser på sig själva och kan handla om fysiska egenskaper och kroppssyn, färdigheter och talanger, psykisk välmående, relationer till föräldrar och relationer till andra.

Enligt en rapport av Hoff (2005) fanns det signifikant skillnad i självbild mellan barn med låtsaskompis och barn utan låtsaskompis. Barn med låtsaskompis hade signifikant lägre självbild. Självbild mättes med poäng på ett standardiserat frågeformulär på de fem kategorierna nämnda ovan. Bland annat hade de som hade/hade haft låtsaskompis något lägre poäng på psykisk hälsa än de som aldrig hade haft en sådan. En förklaring till att generellt dålig självbild och uppkomsten av låtsaskompis korrelerar kan vara den psykoanalytiska förklaringen som beskrivs i Singer och Singer (1999). Det psykoanalytiska perspektivet har bland annat sett på låtsaskompisar som en försvarsmekanism¹. De dåliga och bra sidorna separeras hos personen, så kallad splitting. Barnet kan inte integrera sidorna och ha en verklig uppfattning om sig själva. De använder låtsaskompisen som stöd. T.ex. kan låtsaskompisen användas som syndabock för de dåliga handlingar som barnet gör.

Fraiberg (1973) talar om att barnet använder låtsaskompisen som t.ex. en syndabock för allt dåligt hon eller han gör. Allt detta kan förefalla negativt men tvärtom säger Singer och Singer (1999) att det är positivt för ett barn att utveckla låtsaskompisar när det inte vet hur de ska hantera att de har både dåliga och bra sidor. Om de är tillåtna att använda sin fantasi och utveckla låtsaskompisar när de är barn kan det hjälpa dem att lösa dilemmat mellan sina bra- och dålig-sidor och få mer tydliga och riktiga bilder över dessa. Bland annat kan barn använda låtsaskompisen att skylla på. De kan ha svårt att veta hur de ska hantera personliga beteenden och drag som inte uppskattas av omgivningen och behöver därför en syndabock för att lösa denna diskrepans (Taylor, 1999). Splitting i vuxen ålder kallas också för borderline personlighetsstörning där personen i fråga har multipla personligheter och har en ointegrerad bild av sig själv. Det finns inga bevis på att barn med låtsaskompisar i högre grad skulle utveckla borderline personlighetsstörning. Det har tvärtom visat sig att borderlinepatienter i

---

¹ Med försvarsmekanism menade Freud att man använder sätt för att förvrida verkligheten och exkludera känslor från medvetandet för att slippa känna oroskänslor (Cervone & Pervin, 2008)

lägre grad rapporterat att de haft låtsaskompis (Taylor, 1999).

Låtsaskompis och psykisk ohälsa. Psykisk hälsa är en del av barns självbild, alltså hur de värderar sig själva. En person som har dålig psykisk hälsa utvecklar ofta en negativ bild av sig själv och har därför svårt att känna sig tillfreds (Ouvinen-Birgerstam, 1985). I sin tur har vissa studier visat att låg självbild och låtsaskompis har ett samband.

Olika forskare och teoretiker har kunnat relatera låtsaskompis till psykiska problem men andra har lyft fram fenomenet som ett tecken på positiv utveckling av god psykisk hälsa.

Föräldrar är i de flesta fallen förstående och stödjande när det kommer till barns låtsaskompisar och detta gör att barnen vågar bruka sin fantasi mer (Taylor, 1999). Somliga har dock problem att acceptera att deras barn har låtsaskompis och är rädda för t.ex. att deras barn inte kan skilja på fantasi och verklighet och det kan bero på underliggande psykologisk störning (Taylor, 1999). Men som försvar till detta, enligt Harris (2000), är barnen inte ute efter att förändra den verklighet som finns snarare att de vill finna andra världar genom fantasin. Dessutom har många tidiga studier angående låtsaskompis visat en snedvriden bild av dessa barn då de främst har studerat grupper med olika typer av problem. Studierna som påvisat detta var studier som gjordes med ett urval barn från t.ex. sjukhus och var därmed föga representativa. Många av undersökningarna saknade kontrollgrupper (de jämförde inte med någon grupp) argumenterar Taylor (1999).

Färdigheter och talanger. Det har visat sig att barn ofta skapar låtsaskompisar som har färdigheter och talanger som de själva saknar (Singer & Singer 1999). Enligt Hoff (2005), hade de som hade/hade haft låtsaskompis något lägre självbild när det gällde sina färdigheter och talanger, än de utan låtsaskompis (resultatet var inte signifikant). Singer och Singer (1999) har visat att barn ofta skapar låtsaskompisar som är kända superhjältar/hjältinnor. Detta kan bero på att de ser ner på sig själva i vissa sammanhang och då behöver den här starka personen för att hjälpa dem. Genom "hjälpen" kan de våga ge sig in i obehagliga situationer och lära sig hantera dessa och därmed få en mer positiv bild av sig själv. Det kan också vara så att låtsaskompisen är hopplös eller inkompetent som gör att barnet sätts i bättre dager i jämförelse (Taylor, 1999) vilket hjälper dem att ta sig igenom svåra situationer.

Det verkar alltså som att ha låtsaskompis när man är barn kan tyda på dålig självbild men att fenomenet samtidigt kan hjälpa barnet att utveckla sin självbild. Seiffge-Krenkes (1997) studie bland ungdomar 12-17 år visade att de som skrev dagbok till en låtsaskompis var generellt mer nöjda med sig själva och världen och med sociala relationer till kompisar. Vilket tyder på en mer positiv självbild för personer i lite högre ålder som fortfarande använder sig av fenomenet låtsaskompis.

De framlagda teorierna talar om varför det skulle kunna vara så att barn med låtsaskompis har sämre självbild generellt och också sämre psykisk hälsa. Men teorierna talar också för att barn använder låtsaskompis för utveckla god psykisk hälsa. Tidiga studier kring ämnet har gjorts och visat att barn med låtsaskompis har mer problematiska beteenden. Men eftersom dess validitet har varit tvivelaktig är det intressant att se om detta stämmer i en studie som genomförs idag. Jag har endast hittat en studie där självbild undersökts. Det är därför nödvändigt med replikationsstudie för att undersöka självbild.

Ensamhet

Jag har definierat ensamhet utifrån de teorier jag har läst om. I min uppsats är definitionen av ensamhet baserat på dels om barnet upplever ensamhet hemma eller i skolan. Dels om de är ensam barn eller inte och om de upplever sig själva ha vänner.

Upplevelse av ensamhet. Olika studier visar på olika resultat när det kommer till ensamhetens koppling till låtsaskompis och om detta kan vara en bidragande faktor till uppkomsten av dessa. Att barn kan använda sin fantasi för att hantera problem är något som Taylor (1999) skriver om i sin bok "Imaginary companions and the children who create them". Låtsaskompisen kan bota ensamheten då de finns där till hands när andra inte finns tillgängliga och de lyssnar och går att lita på. Men hon poängterar också att orsaken till att barn skaffar låtsaskompis inte behöver vara att de har problem. Det kan huvudsakligen vara att de vill ha någon att umgås med (Taylor)! Barns vars liv är fullbokade med aktiviteter och har lite tid för sig själva är mindre benägna att skaffa låtsaskompisar (Taylor) vilket stödjer idén om att ensamhet bidrar till uppkomsten av fenomenet.

I en studie med intervjuer av Hoff (2003) kom fem kategorier upp om vad funktionen med låtsaskompis var. Av dessa var "Comfort or substitute for company" det mest vanliga alternativet. Många rapporterade alltså att orsaken till att de kommit på en låtsaskompis var för att de kände sig ensamma och behövde någon att hålla dem sällskap. Att man känner sig ensam kan bero på olika saker men jag har tittat på studier som gjorts om ensam barn, barn med ensamstående förälder och studier om barns sociala liv för att se hur ensamhet kan se ut i just den åldern och vilken koppling det kan ha till låtsaskompis.

Ensam barn. I Mottus, Indus och Alliks (2007) studie av 200 personer (både män och kvinnor, ensam barn och med syskon) beskrivit personlighetsdrag hos både personer som var ensam barn och personer som hade syskon. Det visade sig bland annat att ensam barn karakteriserades som mer neurotiska och ensamma. Enligt Singer och Singer (1999) kan låtsaskompis vara en kompensering för att konfrontera ensamhet eller för att hantera att de är ensamma i förhållande till föräldrarna. De rapporterar att ensam barn oftare skapar

låtsaskompisar. Margaret Svendsens undersökning (1934) bland 40 barn visade att 55% av dessa var ensam barn vid den tidpunkt då de skapat sin låtsaskompis. Om man jämförde den utvalda gruppen som hade låtsaskompis med en kontrollgrupp visade detta skillnader i antalet ensam barn i varje grupp. 25,8% var ensam barn i gruppen som hade låtsaskompis mot 6,0% ensam barn i gruppen som inte hade låtsaskompis och 15,6 mot 5,2% (Svendsen, 1934). Om detta inte berodde på en tillfällighet kan även detta tyda på ensamhet som orsak till låtsaskompis. Enligt Taylor (1999) märker många föräldrar att deras barn har låtsaskompis när de får sitt andra barn och att det kan bero på att det förstfödda barnet ska hantera den minskade uppmärksamheten från föräldrarna. Dessutom rapporterar Singer och Singer resultat som visar på hög korrelation mellan barn i ensamstående föräldrar-hem och frekvens av låtsaskompisar. Taylor förklarar att ensam barn och förstfödda oftare har låtsaskompis på grund av brist på andra lekkamrater. Det verkar också finnas indikation på korrelation mellan antal år mellan syskon i en familj och skapandet av låtsaskompis, då de oftare fanns en låtsaskompis när det var fler år mellan syskonen (Taylor).

Vänner. Hoff (2005) visade att barnen som hade låtsaskompis i större utsträckning kände sig olik andra och rapporterade att de hade färre vänner. Enligt Hoff's rapport hade de som hade eller hade haft låtsaskompis lägre självbild när det gällde sina relationer till andra, resultatet var signifikant. Och enligt Svendsen (1934) fanns det stark indikation på att många av barnen hade problem med social anpassning (men inte om detta var värre än för barn utan låtsaskompis). Tvärtom visar barn/ungdomar med låtsaskompis i dagböcker på större social användning. Dessa använde sig oftare av aktiva coping-strategier som att fråga andra om hjälp och råd eller hantera problem med den personen i fråga (Seiffge-Krenke, 1997). Nicole Uren och Karen Stagnitti (2009) utfärdade en hypotes om korrelation mellan låtsaslek och social kompetens. Hypotesen antog positiv, signifikant korrelation mellan poäng som tydde på spontan låtsaslek och poäng som mätte barnens sociala interaktion. Barnen var mellan 4-7 år och hypotesen visade sig stämma! I Tracy R. Gleasons studie (Gleason, 2004) på förskolebarn motbevisades deras egen hypotes om att barn skaffar låtsaskompisar för att kompensera för dåliga förhållanden till kompisar. Det visade sig att de med låtsaskompisar var lika omtyckta och accepterade som de barnen utan låtsaskompis och att antal ömsesidiga kompisar inte skilde sig mellan dem heller. De kom alltså från sina resultat fram till att barn med låtsaskompisar inte skapar dessa på grund av brist på riktiga kompisar. Detta stämmer överens med Seiffge-Krenkes studie där ungdomar med och utan dagbok inte skilde sig när det kom till antal nära vänner.

Svendsen (1934) rapporterar också att när barn skaffade låtsaskompis även om det

fanns verkliga tillgängliga var det för att de ville ha mer tillfredsställande och frekventa kompisskap. Låtsaskompisen går med på det barnet vill göra, kan följa dennes regler och barnet kan själv välja när och hur de ska leka (Taylor, 1999).

Som vi sagt ovan, enligt Singer och Singer (1999) kan låtsaskompisar ha en kompensande funktion, till exempel för att hantera ensamhet. Enligt dem är det något bra för det växande barnet. Eftersom de hela tiden utvecklas kan låtsaskompisen vara ett verktyg för att integrera ”människor” i deras värld. De kan träna sin sociala förmåga och på det sättet öva sig inför verkliga konversationer. Och om dessa barn antingen lever med bara en förälder eller utan syskon kan det framför allt för dessa vara en viktig funktion. Det finns många teorier och studier om hur fenomenet låtsaskompis skulle kunna vara ensamhetens räddare och för många en positiv tillgång på vänskapsplanet. Men det finns också studier som pekar på att dessa barn inte skiljer sig när det kommer till upplevelse av ensamhet. Det behövs fler studier för att se om ensamhet är relaterat till låtsaskompis och om detta kan vara den upplevda ensamheten, faktumet att vara ensam barn eller helt enkelt färre vänner.

Könsskillnader

Enligt Hoff (2003) var det fler flickor än pojkar som hade låtsaskompis efter sju års ålder. 6 av flickorna och 5 av pojkarna hade haft låtsaskompis innan sju års ålder och 10 flickor och 5 pojkar hade haft det efter sju års ålder.

Att flickor skulle vara mer benägna att skaffa låtsaskompisar stärktes av resultaten i Pearson et al. (2001) studie. Resultatet visade att 268 (31,5%) stycken av flickorna rapporterade att de hade låtsaskompis nu jämfört med pojkarna där 234 (24,8%) stycken rapporterade att de hade haft det. Skillnaden visade signifikant skillnad mellan pojkar och flickor. Samtidigt argumenterar Taylor (1999) att flickorna och pojkarna i hennes studie lika ofta rapporterat innehav av låtsaskompis. Distinktionen verkade ligga i hur barnen lekte med sin karaktär. Oftare var det så att flickorna lät sin påhittade karaktär vara en kompis medan pojkarna var sin karaktär själva. När det handlar om typer av låtsaskompisar som barnen skapar verkar det som att könsrollerna influerat beslutet. Flickorna som ”ska hjälpa” och ”ta hand om” skapar ofta inkompetenta låtsaskompisar medan pojkarnas låtsaskompisar är starka och tuffa figurer.

Syfte och frågeställningar

Det finns få undersökningar om låtsaskompisar hos barn i skolåldern då tidigare forskningsfokus har varit på barn i förskoleåldern.

Syftet var att kartlägga bredden av existensen av låtsaskompisar bland 8-, 9- och 10-åringar. Jag ville få en uppfattning om vilket samband förekomsten av låtsaskompis har med barnets självbild; fysiska egenskaper, färdigheter och talanger, psykiskt välmående, relationer till familjen och relationer till andra. Relationer till andra berör ensamhet och vi får därför information om ensamheten genom att titta på självbilden. Men för att få en klarare bild av ensamheten har jag lagt fokus på att undersöka hur ensamt barnet upplever sig vara, kontrollera om de är ensam barn eller inte och undersöka om de anser sig ha vänner. Frågeställningarna var: (a) hur många bland 8-, 9- och 10-åringar är det som har eller har haft låtsaskompis och hur många av dem som ansågs vara osynliga? (b) hur ser skillnaden ut i självbild mellan de som har, har haft och inte har låtsaskompis? (c) de som har eller har haft låtsaskompis, är de mer ensamma? (d) skiljer sig frekvensen av låtsaskompisar mellan könen?

Hypoteser

1. Barn har låtsaskompisar även i skolåldern.
2. De barn som har eller har haft låtsaskompis har också sämre självbild.
3. De barn som har eller har haft låtsaskompis är mer ensamma.
4. Flickor har oftare låtsaskompis.

Metod

Deltagare

Under två veckor testades 77 deltagare från tre olika skolor i olika delar av Sverige. Av dessa var 46 flickor och 31 pojkar. 20 av barnen var 8-9 år, 57 av barnen var 9-10 år. Hela klasserna tillfrågades och undersökningen utfördes på de barn som fått ett skriftligt medgivande utfärdat av föräldrarna/vårdnadshavarna samt var närvarande vid undersökningstillfället och ville delta. Sammanlagt var det 7 barn som valde att inte delta i studien och 6 barn som ville delta men som inte närvarade vid undersökningstillfället.

Procedur

Den första kontaktpersonen på samtliga skolor var rektorn som gav sitt medgivande för studien att äga rum. Denne kontaktades per telefon och fick en redogörelse rörande examensarbetet och hur studien skulle gå till. Därefter inleddes kontakt med lärare för klasserna för att informera om studien och boka in tid för utdelning av medgivande som skulle undertecknas av föräldrarna/vårdnadshavarna. Det var även bifogat ett frågeformulär som föräldrarna/vårdnadshavarna skulle fylla i. Det hände att föräldrarna och barnen, då de blivit informerade om studien, inte ville delta i studien (7 st.). Av de 90 barn med föräldrar

som tagit ställning till formuläret för medgivandet var det 77 deltog i studien.

Vid undersökningstillfället träffade jag barnen under lektion, presenterade mig själv och vad undersökningen handlade om. De fick även information om sin anonymitet och rätt att dra sig ur undersökningen när som helst under undersökningens gång. Jag svarade på eventuella frågor. De fick sen fylla i ett frågeformulär med information om låtsaskompis och ensamhet. Därefter fick de fylla i frågeformuläret ”Jag tycker jag är” och barnen fick kryssa i den rutan de tyckte stämde in bäst.

Material

Frågeformulär till vårdnadshavare (se appendix 1) Jag valde att ställa frågor till föräldrarna för att dels få korrekt grundläggande information om barnets ålder och syskon. Dels för att få information om hur många vänner de ansåg sina barn ha.

Frågeformuläret om ensamhet och låtsaskompisar (se appendix 2). Jag använde mig av ytterligare ett formulär för att få reda på mer information om barnens låtsaskompisar och ensamhet förutom den informationen jag fått från föräldrarna/vårdnadshavarna. Frågorna behandlade om de hade/hade haft låtsaskompis/ar och om dennes/deras karaktär. De fick även ta ställning till om ensamhet, d.v.s. hur ensamma de upplevde sig vara i skolan och hemma och om de lekte med vänner och syskon.

”*Jag tycker jag är*” är ett självbildaformulär för studiet av barns och ungdomars självvärdering (Ouvinen-Birgerstam 1985) och finns för barn mellan 7-16 år. Jag använde mig av L-skalan (L=Lågstadie) för barn i lågstadiet som har fem olika delskalor som mäter olika skalor: Fysiska egenskaper (utseende och kroppsupplevelse), färdigheter, talanger och begåvning, psykiskt välmående (psykisk stabilitet, styrka, ångest och aggressivitet), relationer till föräldrarna och familjen och relationer till kamrater och lärare. Varje delskala hade lika många negativa som positiva påståenden och dessa var slumpmässigt ordnade. Skalan bestod totalt av 32 påståenden med ja eller nej som de enda svarsalternativen. Det fanns även en teckningsuppgift i L-skalan som tolkas subjektivt av den som gör undersökningen. Teckningsuppgiften innebär att barnet ska rita sig själva och de som tycker bäst om dem. Jag använde inte denna uppgift i mitt resultat.

”Jag tycker jag är” mäter barns självvärdering och förväntas ha ett positivt samband med barns psykiska hälsa. Fyra validitetsstudier har gjort för att visa detta. Bland annat har en studie undersökt att barn som oftare är frånvarande från skolan är mindre psykiskt friska och välanpassade än de som inte är frånvarande. De som närvarade på de tre undersökningstillfällena borde alltså ha haft en mer positiv syn på sig själva än de som inte närvarade. De frånvarande barnen hade statistiskt signifikant lägre medelvärden i Jag tycker jag är än de barnen som befann sig i skolan på undersökningstillfällena (Ouvinen-Birgerstam). Reliabilitet för hela skalan har skapats genom de olika delskalorna. Dels för att de var och en för sig har visat sig predicera totalresultatet och dels för att delskalorna interkorrelerar med varandra. Det innebär att delskalorna mäter samma sak, från olika perspektiv. Ett test med ”Jag tycker jag är” gjordes på lågstadieelever ett år och ett retest gjordes sen efter ett års intervall. Korrelationskoefficienten för resultaten på L-skalan var .55 vilket är lägre än för MH-skalans (för elever på mellan- och högstadiet) korrelationskoefficienter på .74 och .82. Anledningen till den låga korrelationen kan vara att L-skalan har sämre reliabilitet och att barn i lägre åldrar förändras mer på ett år än vad äldre barn gör (Ouvinen-Birgerstam).

Resultat

Resultatet presenteras i följande ordning: Förekomst av låtsaskompis, självbild, ensamhet och till sist könsskillnader.

I frekvenstabellen (tabell 1) kan vi urskilja att 24 av de 77 barnen hade låtsaskompis vid tillfället undersökningen gjordes, 19 ansågs vara osynliga och 5 synliga för barnen. 25 av de 77 barnen hade haft låtsaskompis innan undersökningstillfället men hade det inte längre, varav 19 ansågs ha varit osynliga. Sammanlagt var det 49 av barnen som hade eller hade haft låtsaskompis och resterande 28 stycken som varken hade vid tillfället eller hade haft låtsaskompis. Av de 24 barnen som hade låtsaskompis vid tillfället var det 23 som även hade haft det tidigare i livet.

Tabell 1.

Frekvenstabell för antalet låtsaskompisar (osynliga eller synliga)

	Synlig	Osynlig	Total
Har låtsaskompis	5	19	24 (31,2)
Har haft låtsaskompis	6	19	25 (32,5)
Har eller har inte haft låtsaskompis			28
Har och har haft låtsaskompis			23
N			77

Not. Barnens rapportering om huruvida de har, har haft eller inte har eller har haft låtsaskompis samt om den var eller är synlig eller synlig. Gruppen "har och har haft låtsaskompis" är en del av gruppen "har låtsaskompis." Det är alla dem från gruppen "har låtsaskompis" som även har haft det tidigare. N= antal deltagare i studien. Procent inom parantes.

Korrelering gjordes för att se om föräldrarnas rapportering om de ansåg sina barn ha låtsaskompis eller inte överensstämde med barnens rapportering. $r = .54$ visar på en medelstark korrelation mellan dem.

Vidare presenteras eventuella skillnader i den totala självbilden mellan två grupper: de som har eller har haft låtsaskompis (gruppen "låtsaskompis") och de som inte har eller har haft (gruppen "ej låtsaskompis"). Därefter presenteras skillnaden mellan de två grupperna bland delskalorna inom självbilden. Sen skillnaden mellan tre grupper: de som har, de som har haft och de som inte har/har haft låtsaskompis på den totala självbilden.

Ett t-test för oberoende grupper visade att det inte fanns signifikant skillnad mellan grupperna "låtsaskompis" och "ej låtsaskompis" ($t = 1.2$, $p = .24$) då signifikantsvärdet måste vara 0,05 eller lägre för att vara signifikant. Alltså det fanns inte signifikant skillnad mellan de två gruppernas totala självbild.

Ett t-test för oberoende grupper visade signifikant skillnad mellan grupperna "låtsaskompis" och "ej låtsaskompis" på delskalan "relationer till andra" ($t = 2$, $p = .05$). Det fanns inte signifikant skillnad mellan grupperna på delskalan "fysiska egenskaper" ($t = .9$, $p = .4$). Inte heller på delskalan "färdigheter, talanger" ($t = 0$, $p = 1$). Signifikantsvärdet på delskalan "psykiskt välmående" var inte signifikant ($t = 1$, $p = .3$). Resultatet visade inte signifikant skillnad på delskalan "relationer till föräldrar och familjen" ($t = 1.4$, $p = .1$).

Ett t-test för oberoende grupper visade att de inte fanns signifikant skillnad mellan flickor och pojkar på den totala självbilden ($t = .7$, $p = .46$) och inte heller på de olika delskalorna.

Tabell 2.

Medelvärden och standardavvikelser för den totala självbilden samt delskalor inom självbild uppdelat på gruppen "låtsaskompis" och gruppen "ej låtsaskompis".

	Låtsaskompis (n=49)			Ej Låtsaskompis (n=28)		
	Flickor M (SD)	Pojkar M (SD)	Samtliga M (SD)	Flickor M (SD)	Pojkar M (SD)	Samtliga M (SD)
Total Självbild	28,4 (4,2)	26,6 (8,8)	27,6 (6,5)	29,2 (3,5)	29,3 (4,1)	29,2 (3,7)
Fysiska egenskaper	5,4 (1,2)	5,5 (0,9)	5,4 (1,1)	5,5 (1,1)	5,8 (0,6)	5,6 (1,0)
Färdigheter, talanger	5,1 (1,7)	4,5 (3,0)	4,9 (2,2)	4,8 (1,7)	4,9 (2,1)	4,9 (1,8)
Psykiskt välmående	7,2 (1,5)	6,7 (2,4)	7,0 (1,9)	7,5 (0,9)	7,1 (1,0)	7,4 (1,0)
Relationer till föräldrar och familj	5,5 (1,0)	4,8 (2,5)	5,2 (1,8)	5,6 (1,1)	5,8 (0,6)	5,7 (0,9)
Relationer till andra	5,2 (1,4)	5,1 (1,5)	5,1 (1,4)	5,6 (0,8)	5,6 (0,8)	5,6 (0,8)

Not. Standardavvikelse inom parantes

Medelvärdet på den totala självbilden visade sig vara 28,9 (SD=3,6) för den gruppen som hade låtsaskompis vid tillfället, 26,4 (SD=8,3) för gruppen som hade haft låtsaskompis tidigare och 29,2 (SD=3,7) för gruppen som varken hade vid tillfället eller hade haft tidigare. Jag hittade ingen signifikant skillnad mellan grupperna ($p = .15$). Resultatet stöder hypotes 2 till viss del.

Vidare presenteras eventuella skillnader i upplevd ensamhet mellan de som hade eller hade haft låtsaskompis (gruppen "låtsaskompis") och de som inte hade eller hade haft låtsaskompis ("ej låtsaskompis"). Därefter presenteras eventuell skillnad av antal ensam barn i de två grupperna. Slutligen presenteras eventuella skillnader mellan hur många vänner barnen ansågs sig själva ha i de två grupperna och även hur många vänner föräldrarna ansåg att deras barn hade.

Upplevd ensamhet i skolan eller hemma. Ett chi-square test visade $p = .3$ vilket säger oss att proportionen av upplevelse av ensamhet hos gruppen "låtsaskompis" inte skiljer sig

signifikant från proportionen av upplevd ensamhet gruppen ”ej låtsaskompis”.

Tabell 3

Skillnader i upplevd ensamhet i skolan eller hemma mellan barn med och utan låtsaskompisar

	Upplevd ensamhet	Ej upplevd ensamhet	n
Låtsaskompis	3	46	49
Ej låtsaskompis	0	28	28
Total	3	74	77

Ensam barn. Ett chi-square test visade $p = .41$ som säger oss att proportionen av ensam barn i gruppen ”låtsaskompis” inte skiljer sig signifikant från proportionen av ensam barn i gruppen ”ej låtsaskompis”.

Tabell 4

Skillnader antal ensam barn mellan barn med och utan låtsaskompisar

	Ensam barn	Ej ensam barn	n
Låtsaskompis	5	44	49
Ej låtsaskompis	1	27	28
Total	6	71	77

Barn upplever sig själva ha vänner. Alla barn i studien angav att de hade vänner.

Föräldrar upplevde sina barn ha vänner. Ett Mann-Whitney U test visade $p = .8$ ($z = -$

.29) vilket visar att det inte fanns signifikant skillnad mellan grupperna "låtsaskompis" och "ej låtsaskompis" när det gäller hur många vänner föräldrarna ansåg att barnen hade. "Mean rank" för gruppen "låtsaskompis" var 39,5 och för gruppen "ej låtsaskompis" 38,2.

Det var inte intressant att titta på korrelation mellan barnens rapportering om vänner och föräldrarnas efter som samtliga barn (77 stycken) hade svarat Ja på frågan om de hade verkliga vänner.

För att se eventuella könsskillnader användes ett chi-square test som visade $p = 1$. Det säger oss att proportionen av flickor i gruppen "låtsaskompis" inte skiljer sig signifikant från proportionen av pojkar.

Tabell 5

Könsskillnader mellan gruppen låtsaskompis och gruppen ej låtsaskompis

	Flicka	Pojke	n
Låtsaskompis	29	20	49
Ej låtsaskompis	17	11	28
Total	46	31	77

Diskussion

Av 77 stycken var det 24 som hade låtsaskompis vid undersökningstillfället. Det var 25 stycken som hade haft tidigare det tidigare i sitt liv men som inte hade det längre. Det flesta som hade låtsaskompis vid tillfället hade även haft det tidigare i livet, 23 av 24 st. Resultatet stöder hypotes 1 att barn i skolålder har låtsaskompisar. Det stämmer överens med bland annat Hoff (2003) resultat där 21 av 26 stycken barn hade låtsaskompis när de börjar skolan.

Sammanlagt var det 48 barn som haft låtsaskompis innan 8-, 9- och 10-års ålder och 24 stycken som hade det i nuläget. Detta visar på en minskning bland barnen i undersökningen. Antingen kan det vara så att det faktiskt inte är lika frekvent med låtsaskompis i den här åldern. Kanske minskningen speglar en utveckling hos barnen där de längre inte är i behov av den typen av fantasi och detta styrker Singer och Singers teori om att barnens låtsaslek minskar i och med ansvar från omgivningen ökar (Singer & Singer, 1999). Eller existerar låtsaskompisar men i en annan form? En internalisering av fenomenet kan ha

skett som att barnen t.ex. skriver dagbok istället och applicerar en "låtsaskompis" där, som i Seiffge-Krenkes undersökning (1997). De kanske helt enkelt inte anser sig ha låtsaskompis eftersom de har en viss bild av hur en låtsaskompis ska framträda. De har fortfarande behovet av en låtsaskompis för att utvecklas men har omvandlat denne efter sociala reglerna och normer som samhället kräver och där deras låtsaskompis tar sig uttryck i mer acceptabla former. Men om det är så att antalet låtsaskompisar i den ursprungliga formen (gosedjur, docka, en osynlig vän) faktiskt är minst lika frekvent i den här åldern skulle mitt resultat reflektera en blygsam rapportering av barn som inte vågar vara ärliga. Men det mesta verkar peka på att barnen inte är i lika stort behov av låtsaskompisar i högre åldrar.

Även om frekvensen av låtsaskompis var lika stor nu som den hade varit tidigare bland barnen i min undersökning visar ändå resultatet att en del av dem fortfarande hade låtsaskompis eller hade skaffat sig det i skolåldern. Piagets teori handlar om att barnens kognitiva utveckling förändras vis sex års ålder och lekarna övergår därmed till lekar med regler (Piaget, 1951). Singer och Singer (1999) bekräftar det genom att säga att låtsasleken byts ut på grund av ett mer utvecklat logiskt tänkande. Men eftersom frekvensen av låtsaskompisar bland 8-, 9- och 10-åringar i min undersökning var relativt hög kanske det kan vara så att det logiska tänkandet inte nödvändigtvis tar över vilja eller kunskapen att kunna leka symboliskt.

I min undersökning räknade jag med både synliga och osynliga låtsaskompisar då jag tror att dessa har likvärdigt syfte och uppfyller samma behov för barnen. Det visade sig att 19 av de som tidigare hade haft låtsaskompis hade haft en osynlig och lika många osynliga rapporterades bland de som hade låtsaskompis nu. Om inte annat tycker jag att detta ger oss indikationer på god fantasi även i skolåldern. Resultatet visar på variation där både osynliga och synliga låtsaskompisar förekommer och tillfredställer därför de olika teoretikernas definition av låtsaskompis.

Angående den totala självbilden visar resultatet att det inte finns signifikant skillnad mellan gruppen "låtsaskompis" och gruppen "ej låtsaskompis". Medelvärdena visar dock att gruppen "låtsaskompis" har något lägre poäng på den totala självbilden.

Resultatet på delskalorna visar att gruppen "låtsaskompis" och gruppen "ej låtsaskompis" hade samma medelvärde på "färdigheter, talanger". Gruppen "låtsaskompis" hade något lägre medelvärde på delskalorna "fysiska egenskaper" och "relationer till föräldrar och familj". På delskalan "psykiskt välmående" hade båda grupperna högst medelvärde (gruppen "låtsaskompis" hade något lägre) av alla medelvärden inom självbild. På delskalan "relationer till andra" finns det signifikant skillnad mellan grupperna. Resultatet stämmer

överens med Hoff (2005) där det fanns signifikant skillnad på den delskalan i studien.

Resultatet visar en att det inte finns signifikant skillnad mellan de tre grupperna, har, har haft och har inte på den totala självbilden. Men medelvärdena visar att de som inte har eller inte har haft hade högst självbild.

Resultaten visar på tendenser att de som har eller har haft låtsaskompis har lägre självbild. Det stöder Hoff's studie (2005) där det fanns signifikant skillnad mellan grupperna. Vi kan anta både en positiv och en negativ teori av resultatet som grundar sig i de teorier och tidigare undersökningar jag har behandlat i uppsatsen. En positiv synvinkel är att om barnet faktiskt har sämre självbild kanske hon/han hanterar det genom att utrusta sig själv med en låtsaskompis. De kanske dels har svårt att acceptera sidor som de börjar se hos sig själva, dels önskar att de hade sidor de inte har. Då kan en låtsaskompis hjälpa dem genom utvecklingen. Enligt resultatet om självbild hade barnen med låtsaskompisar något lägre medelvärde när det gällde fysiska egenskaper. Studier har visat att barn ofta har låtsaskompisar som innehar de fysiska egenskaper de själv saknar, som t.ex. en superhjältes mod (Singer & Singer, 1999) eller egenskaper som de har svårt att acceptera hos sig själva. Det skulle kunna vara så att barnet prövar de saknade egenskaperna eller de svårintegrerade egenskaperna på en låtsaskompis för experimentera med dem och känna på vad de innebär. Förmodligen är detta ett bra sätt att förstå och lära känna sina dåliga respektive bra sidor för att sen kunna integrera dessa.

När barnet väl har gjort det behöver hon/han ingen låtsaskompis längre. Pusselbitarna om självbilden börjar hamna på plats och barnet får en mer mogen bild av sig själv och klarar av att hantera den. Eftersom borderline patienter rapporterar att de i lägre utsträckning haft låtsaskompis, har de kanske inte rätt ut sina dåliga och bra sidor och har fortfarande en oklar bild av sig själva (Singer & Singer, 1999). Vi skulle kunna tolka detta som att barnen med låtsaskompis inte själva klarar av sin identitetsutveckling och därmed döma dem som något "sämre" än andra barn. Men tvärtom kanske det är ett naturligt och friskt sätt att utvecklas till en mogen individ genom en tillfällig hjälpare i form av en låtsaskompis när man inte klarar det på egen hand.

En negativ synvinkel skulle vara att de som har låtsaskompisar helt enkelt har sämre självbild och att låtsaskompisen är ett bevis för detta snarare än en utvecklingsresurs.

Även om det finns skillnader i självbild mellan grupperna är dessa inte många eller stora. Det kan bero på att min urvalsgrupp generellt hade väldigt hög självbild i jämfört med medel.

Det fanns inte signifikant skillnad mellan gruppen "låtsaskompis" och "ej

låtsaskompis” när det handlar om upplevd ensamhet, ensam barn eller vänner enligt barnen och föräldrarna. Men däremot tyder resultaten på något högre ensamhet bland de som har eller har haft låtsaskompis. De kände sig något mer ensamma och var något oftare ensam barn. De med låtsaskompis hade dessutom lägre självbild på delskalan ”relationer till andra” än de utan låtsaskompis. Det skulle kunna vara så att barn i förskoleåldern skaffar en låtsaskompis för att deras fantasi tillåter, för att det är mer tillåtet från omgivningens sida och inte på grund av bristande kompisskap. Enligt Gleasons studie (2004) hade barnen i förskoleåldern som hade låtsaskompis inte färre vänner. I skolåldern har deras logiska tänkande utvecklats allt mer (Singer & Singer, 1999) och de förstår att de borde fokusera på ”viktigare” saker. Men ändå finns det de som har låtsaskompis i skolåldern fast det är inte lika frekvent. Kanske är anledningen att de är ensamma och behöver sällskap. Det blir tydligare och viktigare när de börjar skolan hur många vänner man har, de är tillräckligt gamla för att förstå det. För de som är mer ensamma kanske låtsaskompisen får en annan betydelse, sällskap i brist på kompisar. Låtsaskompisen blir en mer seriös del av barnets liv, en medveten handling.

Det finns inte signifikant fler flickor än pojkar i gruppen ”låtsaskompis” än i gruppen ”ej låtsaskompis”. Att spridningen är ungefär lika bland könen bekräftar Taylors studie (1999).

Metoddiskussion

I definitionen av ensamhet inkluderade jag även uppfattning om man har vänner eller inte, som en del. Resultatet visar att det inte fanns skillnad mellan grupperna när det gäller uppfattning om man har vänner eller inte. Men i delskalan ”relationer till andra” i ”jag tycker jag är” finns signifikant skillnad mellan grupperna, där de som har eller har haft låtsaskompis hade lägre medelvärde. ”Andra” inkluderar alla förutom föräldrar och familj och därmed vänner. Resultaten strider mot varandra. I självbildformuläret får barnen påståenden angående relationer till andra där de ska svara så ärligt som möjligt bland påståenden från de andra delskalorna. I mitt frågeformulär om de hade vänner eller inte är frågan mer rakt på och kanske svårare att vara ärlig på eller kanske hade det hjälpt om frågan hade haft flera svarsalternativ såsom frågan föräldrarna svarade på. Att resultaten är motsägelsefulla skulle också kunna bero på att självbildformuläret gav en bättre bild där det var *flera* påståenden angående relationer till andra och inte som i mitt frågeformulär, *en* fråga som fick avgöra.

Framtida forskning

Positivt med min studie är att barn själva fick rapportera genom frågeformulär och

självskattningsformulär. De var tvungna att direkt ta ställning till frågorna/påståendena och hade inte möjlighet att ändra sig efterhand. Eftersom få studier har gjorts bland barn i skolålder angående låtsaskompis skulle flera behöva göras för att bygga upp en tydligare bild av hur det ser ut. När det gällde definitionen av låtsaskompis var det lite problematiskt. Jag ville inte definiera "en låtsaskompis" för tydligt för barnen för att kanske påverka dem och deras syn på sin låtsaskompis. Det ledde tyvärr till att barnen hade svårt att förstå precis vad de kunde säga att en låtsaskompis var eller inte. En risk är självklart också att barnen hittar på att de har låtsaskompis för att de tycker att det är kul. Inför en framtida studie skulle man kunna involvera föräldrarna mer genom intervjuer och t.ex. göra undersökningen två eller flera gånger med samma barn för att se om deras svar var konsistenta.

För att få en högre variation av barn i urvalsgruppen, kanske med olika bakgrund eller social status, skulle jag i en framtida studie välja skolor från många olika områden i Sverige.

Referenser

Bergström, G. (2009). *Alfons och hemlige Mållgan* (3. Uppl.). Stockholm: Rabén och Sjögren bokförlag.

Cervone, D., & Lawrence A. Pervin. (2008). *Personality theory and research*. United States of America: John Wiley & sons Inc.

Fraiberg, S.H. (1973). *De magiska åren: hur man möter och förstår problemen I den tidiga barndomen, från fördelsen till skolåldern* (M. Edgardh, Övers.). Lund: Berlingska Boktryckeriet.

Gleason, T.R. (2004). Imaginary companions and peer acceptance. *International Journal of Behavioral Development* 28(3), 204-209. doi:10.1080/01650250344000415

Harris, P.L. (2000). *The work of the imagination*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Hoff, E. (2003). *The creative world of middle childhood*. Lund: Department of sociology.

Mottus, R. Indus, K. Allik, J. - *Accuracy of only children stereotype*. *Journal of Research in Personality* 42, 1047-1052. Hämtad från http://www.sciencedirect.com/ludwig.lub.lu.se/science?_ob=MImg&_imagekey=B6WM0-4R8NB6F-4-1&_cdi=6920&_user=745831&_orig=search&_coverDate=08%2F31%2F2008&_sk=999579995&view=c&wchp=dGLbVlz-zSkzV&_valck=1&md5=a1f51b930bd15dd97ce48d00d2ce5696&ie=/sdarticle.pdf

Ouvinen-Birgerstam, P. (1985). *Jag tycker jag är*. Stockholm: Enskede offset

Pearson, D., Rouse, H., Doswell, S., Ainsworth, C., Dawson, O., Simms, K., et al. (2001).

Faulconbridge, J. (2001). Prevalence of imaginary companions in a normal child population. *Child: Care Health & Development*, 18-19. Hämtad från: <http://www3.interscience.wiley.com/ludwig.lub.lu.se/cgi-bin/fulltext/120713168/PDFSTART?CRETRY=1&SRETRY=0>

Piaget, J. (1951). *Play, Dreams and imitation in childhood*. London: Lowe & Brydone (Printers) Ltd.

Seiffge-Krenke, I. (1997). Imaginary companions in adolescence: sign of a deficient or positive development? *Journal of adolescence* 20, 144-145. Hämtad från:

http://www.sciencedirect.com.ludwig.lub.lu.se/science?_ob=MImg&_imagekey=B6WH0-45M92M4-1K-1&_cdi=6836&_user=745831&_orig=search&_coverDate=04%2F30%2F1997&_sk=999799997&_view=c&_wchp=dGLbVzW-zSkzk&_md5=9a114c4393c5c3b05a6fc650fe34d19b&_ie=/sdarticle.pdf

Singer, D. G., & Singer, J. L. (1990). *The house of make-believe. Children's play and the developing imagination*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Svendsen, M. (1934). *Children's imaginary companions*. Chicago: Archives of neurology and psychiatry, 32, 985, 999.

Taylor, M., (1999). *Imaginary companions and the children who create them*. New York: Oxford University Press.

Uren, N., & Stagnitti, K. (2009). Pretend play and, social competence and involvement in children aged 5-7 years: The concurrent validity of the Child-Initiated Pretend Play Assessment. *Australian Occupational Therapy Journal*, 56 33-40.

doi: 10.1111/j.1440-1630.2008.0761.x

Appendix

Appendix 1. Frågeformulär till vårdnadshavare

FÖRÄLDERS/VÅRDNADSHAVARES MEDGIVANDE

Får ditt barn delta i en undersökning som handlar om barns låtsaskompisar?

Jag håller på att skriva min C-uppsats i Psykologi och vill få en större förståelse för barns låtsaskompisar samt hur detta kan vara kopplat till, dels deras självbild, dels ensamhet.

Undersökningen går ut på att barnen själva ska fylla i ett bakgrundsformulär med ja/nej frågor om låtsaskompisar, verkliga kompisar och ensamhet. Efter det ska de tillsammans med mig i klassen kryssa i ja/nej på frågor angående självbild.

Det skulle vara otroligt hjälpsamt om ni lät era barn ställa upp på detta och om ni kunde svara på frågorna på följande sida och bidra till min undersökning.

Det är helt frivilligt att delta och ni kan när ni vill under undersökningens gång avbryta ert barns medverkan. Sekretess garanteras.

Resultatet av studien, i form av en sammanfattning, kommer att lämnas till klassföreståndare när undersökningen är färdig. Lämna kontaktinformation om ni vill ha resultatet mejlat/skickat till er!

TACK FÖR HJÄLPEN!

JA, JAG GER TILLÅTELSE FÖR MITT BARN ATT DELTA I STUDIEN om hon/han vill.

NEJ, JAG GER INTE TILLÅTELSE FÖR MITT BARN ATT DELTA I STUDIEN.

.....

Barnets namn

Skola och klass

.....
Förälders/vårdnadshavares underskrift
pappa, mormor e.t.c.)

Relation till barnet (mamma,

.....
Adress / e-mail

För frågor gällande denna studie kontakta: Stephanie Sundén-Cullberg

e-mail: scstephanie@hotmail.com

Barnets namn:.....

1. Dagens datum:.....

2. Barnets födelsedata: År:..... Månad:.....

3. Barnets kön: Pojke   Flicka

4. Barnets hemspråk.....

5. a) Antal syskon: ..... Syskonens födelseår:.....

Om syskon:

b) Leker ditt barn med sina syskon: aldrig   iblad   ofta

7. a) Har ditt barn haft/har en låtsaskompis/ar   Ja   Ne

Om Ja:

b) När hade ditt barn en låtsaskompis? Flera alternativ kan markeras.

Före 3 års ålder

Mellan 3 och 6 års ålder

Efter 6 års ålder

Har fortfarande en låtsaskompis

9. Hur många vänner har ditt barn?   inga   någa   många

Tack för hjälpen!

Appendix 2. *Frågeformuläret om låtsaskompis och ensamhet*

Namn..... Skola..... Klass.....

En låtsaskompis kan vara en osynlig figur som bara du kan se. Det kan också vara en kompis som syns t.ex. en nalle, docka eller något annat. Någon som du kan vara med, leka med eller kanske berätta hemlisar för.

Ringa in ditt svar

Har du någon annan du kan prata, vara eller leka med förutom verkliga personer? Ja Nej

Har du låtsaskompis? Ja Nej

Har du haft låtsaskompis någon gång i ditt liv? Ja Nej

Vad är låtsaskompisen? Osynlig Synlig

Är din låtsaskompis Djur Superhjärte Människa Gosedjur Docka Annat

Är låtsaskompisen: bra på saker dålig på saker inget speciellt

Känner du dig ensam i skolan: Ja Nej

Känner du dig ensam hemma: Ja Nej

Leker du med verkliga vänner? Ja Nej

Har du några syskon Ja Nej

Leker du ofta med dina syskon Ja Nej